

Avizul Comitetului Economic și Social European privind impactul crizei asupra capacității întreprinderilor europene de a realiza investiții pentru combaterea schimbărilor climatice (aviz exploratoriu)

(2012/C 24/02)

Raportor: dl Josef ZBOŘIL

La 30 noiembrie 2010, în conformitate cu articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, viitoarea Președinție poloneză a Uniunii Europene a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Impactul crizei asupra capacității întreprinderilor europene de a realiza investiții pentru combaterea schimbărilor climatice (aviz exploratoriu).

Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 6 octombrie 2011.

În cea de-a 475-a sesiune plenară, care a avut loc la 26 și 27 octombrie 2011 (ședința din 27 octombrie 2011), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 75 de voturi pentru, 3 voturi împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 La sfârșitul lunii noiembrie 2010, când viitoarea Președinție poloneză a Uniunii Europene a hotărât să consulte CESE cu privire la impactul crizei asupra capacității întreprinderilor europene de a realiza investiții pentru combaterea schimbărilor climatice, au fost luate în considerare în special efectele sistemului european de comercializare a emisiilor (EU ETS). Putem oare afirma că schema UE de comercializare a certificatelor de emisii, ca pilon central al politicii climatice a UE, a fost eficientă în perioada recesiunii economice prin care a trecut UE în 2009, după declanșarea crizei financiare la sfârșitul anului 2008?

1.2 Datele privind emisiile de gaze cu efect de seră și cele de CO₂ pentru anii 2009 și 2010 arată în mod clar că declinul activității întreprinderilor din 2009 a reprezentat cauza reducerii acestora. De asemenea, redresarea economică din cursul anului 2010 a fost însoțită de o creștere a emisiilor. Acest lucru ar însemna că semnalele ETS, transmise prin intermediul prețurilor, nu sunt suficiente pentru a oferi stimulente destul de puternice în vederea evitării proceselor generatoare de emisii crescute de dioxid de carbon, precum și în vederea încurajării investițiilor pe termen lung în domeniul tehnologiilor care nu dăunează climei. Din fericire, ETS a fost conceput pentru a fi sensibil la astfel de probleme și poate fi modificat și revizuit pentru a impune un preț al CO₂ care să asigure reduceri ale emisiilor, compensând totodată sectoarele cel mai puțin capabile să se adapteze. Pentru a face progrese către o economie cu emisii scăzute de CO₂, este nevoie de investiții în tehnologii ecologice și eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor și nu de o descreștere a producției industriale.

1.3 Inițial, ETS a fost creat în vederea optimizării costurilor procesului de atenuare, fiind considerat în continuare principalul instrument de reducere a emisiilor. Sistemul necesită îmbunătățiri urgente, pentru a restabili eficiența și integritatea sa ecologică.

1.4 Există tot mai multe dovezi că simpla modificare a ETS nu poate asigura aplicarea cu succes a unei politici privind schimbările climatice care să accelereze tranziția surselor ener-

getice cu emisii reduse sau cu zero emisii de CO₂ și, în același timp, să susțină creșterea economică solidă. În schimb, sprijinirea investițiilor directe în tehnologii ecologice și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor în sectorul producției industriale și în sectorul energetic european merită o finanțare publică mult mai puternică. De exemplu, Planul strategic european privind tehnologiile energetice (Planul SET) și politica de coeziune a UE ar trebui să acorde mai mult sprijin pentru dezvoltare și implementare.

1.5 Prin urmare, CESE recomandă alocarea finanțării necesare în vederea asigurării unui imbold tehnologic semnificativ și relevant. Fondurile necesare ar trebui să provină din veniturile statelor membre obținute prin licitațiile organizate în cadrul ETS al UE. Mai mult, CESE salută propunerea Comisiei de a armoniza impozitarea energiei și a dioxidului de carbon în UE. CESE solicită statelor membre să dedice majoritatea veniturilor suplimentare obținute din impozitarea CO₂ și a energiei inovării în domeniul tehnologiilor industriale curate.

1.6 Prețul energiei a cunoscut recent o mare volatilitate din cauza tulburărilor încă prezente în unele țări ale OPEC. Această evoluție, precum și impactul accidentelor care au avut loc la reactorul nuclear japonez din Fukushima au dus la o nouă abordare în dezbaterile pe teme legate de energie. Acțiunile unilaterale întreprinse foarte recent de unele state membre și evoluțiile speculative ale piețelor pentru produse de bază pot avea implicații foarte serioase asupra dezvoltării sectorului energetic al UE și ar trebui analizate în profunzime.

1.7 Modelele de evaluare a impactului folosite de către Comisie (PRIMES etc.) în documentele de lucru însoțitoare ale serviciilor obțin rezultate foarte bune la nivel macroeconomic, care nu corespund sau care sunt în contradicție cu rezultatele cercetării la nivel microeconomic (spre exemplu, la nivelul operațiunilor/la nivel de sector). Prin urmare, modelele macroeconomice ar trebui revizuite și transformate, astfel încât să fie compatibile cu cercetarea de jos în sus, înainte să se tragă concluzii la nivel politic.

1.8 Comitetul solicită Consiliului, Comisiei și Parlamentului să asigure realizarea deplină a tuturor obiectivelor stabilite pentru 2020 în materie de dioxid de carbon și să ia în considerare creșterea la 25 % a obiectivului pentru 2020 privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, ținând seama de progresele obținute în cadrul negocierilor COP 17 și de progresele economice așteptate ale Uniunii pe calea către reducerea convenită a emisiilor de 80-95 % până în 2050. Comitetul consideră că este esențial să se mențină condiții economice aproximativ comparabile pentru actorii de la nivel global. Pentru ca un astfel de acord să funcționeze, și alte țări dezvoltate ar trebui să depună, în paralel, eforturi comparabile, iar alți actori cheie – în principal economiile emergente – ar trebui consimțită la o reducere mai accentuată a emisiilor, pe bază voluntară, ca parte a unui acord global, obligatoriu din punct de vedere juridic, privind regimul aplicabil post-Kyoto.

1.9 Ca urmare a COP 15 și 16, a devenit mai mult sau mai puțin limpede că negocierile privind schimbările climatice de la nivel global s-au reorientat, acordând un loc mai important abordării de jos în sus. Foia de parcurs pentru trecerea la o economie competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon până în 2050 [COM(2011) 112] recunoaște această schimbare importantă de la fixarea de noi obiective constrângătoare către adoptarea de măsuri. Ea lansează o dezbatere cu statele membre ale UE, pentru a hotărî dacă trebuie sau nu stabilite noi obiective. Atât obiectivele impuse „de sus în jos”, cât și o politică de inovare tehnologică bazată pe o abordare de jos în sus vor juca un rol important. UE nu ar trebui să rateze această ocazie de a realiza progrese reale și trebuie să dea un exemplu pozitiv.

1.10 Mediul de investiții în perioada de după criză diferă în mod considerabil în întreaga UE, iar situația se agravează deja odată cu al doilea val de criză prevăzut. Se pare că finanțarea publică este tot mai redusă din cauza crizei continue a datoriilor, care impune o mai mare prudență fiscală. Sectorul IMM-urilor va fi mai vulnerabil la astfel de schimbări, deoarece depinde mult mai mult de finanțarea din partea băncilor decât întreprinderile mai mari, care au acces la piețele de capital.

1.11 Nu a avut loc încă un nou val esențial de investiții în infrastructură. Ar trebui să se acorde mult mai multă atenție infrastructurilor de energie și gaz, în special în vederea creării pieței unice europene a energiei, aceasta necesitând dezvoltarea pe scară mai mare a energiei din surse regenerabile. Fără rețele deplin funcționale și interconectate, șansele de progres vor fi afectate în mod serios.

2. Introducere – context

2.1 În Comunicarea sa intitulată „Analiză a opțiunilor pentru depășirea obiectivului de reducere cu 20 % a emisiilor de gaze cu efect de seră și evaluare a riscului de relocare a emisiilor de carbon”⁽¹⁾, Comisia Europeană a prezentat diferitele opțiuni pentru îndeplinirea noului obiectiv de reducere cu 30 % în cadrul ETS (în sectoarele cuprinse în schema de comercializare a emisiilor) și în alte sectoare (în primul rând, sectorul transporturilor, cel al mediului construit și cel al agriculturii). Având

în vedere faptul că această comunicare a Comisiei Europene nu analizează impactul crizei economice asupra capacității întreprinderilor europene de a realiza investiții suplimentare pentru combaterea schimbărilor climatice, Președinția poloneză propune elaborarea unui aviz al CESE pe această temă.

2.2 Se știe că atenuarea emisiilor de CO₂ nu va fi o misiune ușoară și că nu se vor găsi soluții rapide, având în vedere creșterea continuă a populației și nivelurile mari ale deficitului de energie în țările în curs de dezvoltare. Un alt factor esențial este procesul de tranziție de la o energie bazată pe combustibili fosili, având în vedere aspectele referitoare la securitatea aprovizionării. S-ar putea afirma că Acordul de la Copenhaga și succesorul său, Acordul de la Cancún, abandonează conceptul de „obiective obligatorii din punct de vedere juridic”, reducând probabilitatea pentru mecanismul mondial de limitare și de comercializare, astfel încât modifică orizontul temporal către anul 2050 și subliniază importanța evoluțiilor tehnologice și a proceselor de inovare. Acordul de la Cancún prezintă o serie de obiective importante, dintre care următoarele trei obiective cheie:

- stabilirea unor obiective clare în vederea reducerii pe termen lung a emisiilor de gaze cu efect de seră generate de activitatea umană, menținerea creșterii temperaturii medii globale sub două grade;
- încurajarea participării tuturor țărilor la reducerea acestor emisii, conform diferitelor responsabilități și capacități ale fiecărei țări;
- asigurarea transparenței internaționale a acțiunilor întreprinse de țări, precum și asigurarea revizuirii, în timp util, a progresului global către obiectivul pe termen lung.

2.3 Există un consens asupra faptului că stabilirea unui preț adecvat al dioxidului de carbon, general acceptat (William D. Nordhaus, *Economic Issues in Designing a Global Agreement on Global Warming* – „Chestiuni economice în elaborarea unui acord global cu privire la încălzirea globală”), reprezintă cheia succesului unei politici privind schimbările climatice. Dacă nu este stabilit în mod adecvat și nu este unanim acceptat, prețul dioxidului de carbon nu poate avea un efect de încurajare. Este nevoie de un cadru de reglementare realist: mecanismele de stimulare trebuie să funcționeze în practică în vederea asigurării eficienței deciziilor politice. Prin urmare, CESE solicită Comisiei Europene să prezinte opțiuni pentru consolidarea ETS al UE și măsuri coerente în sectoarele care nu sunt acoperite de acesta.

2.4 S-a reușit într-o oarecare măsură (la un preț relativ mic) reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GHG) prin îmbunătățirea eficienței energetice și a eficienței consumului de carburanți, însă reorientarea și progresul tehnologic reprezintă singura modalitate de a susține o tranziție graduală către o eră a combustibililor nefosili. Inclusiv măsurile de eficientizare necesită difuzarea pe scară largă a tehnologiilor existente și dezvoltarea soluțiilor inovatoare (McKinsey Global Institute, *The Carbon Productivity Challenge: Curbing Climate Change and Sustaining Economic Growth* – „Provocarea reprezentată de productivitatea dioxidului de carbon: atenuarea schimbărilor climatice și susținerea creșterii economice”).

⁽¹⁾ COM(2010) 265 final

2.5 Industriile mari consumatoare de energie au crescut eficiența energetică ca urmare a unor eforturi constante de a reduce costurile operaționale. Niciun operator nu va emite dioxid de carbon doar pentru că primește permise de emisii gratuite în cantități mari. Consecințele măsurilor destinate eficienței consumului personal sunt mai puțin clare din cauza „efectelor de recul”, și anume fenomenul psihologic care face ca oamenii să cheltuiască ceea ce au economisit, ca un beneficiu, de exemplu încălzind locuințele la temperaturi superioare, după ce au luat măsuri de eficientizare reale. Acest efect poate provoca cu ușurință eșecul, chiar și al celor mai curajoase eforturi de îmbunătățire a eficienței.

2.6 Sursele de energie regenerabilă vor contribui cu siguranță la procesul de reducere a emisiilor, chiar dacă într-o măsură posibil mai mică decât se consideră în general. Constrângerile actuale de natură fizică, spațială, socială și de mediu pentru tehnologiile de energie regenerabilă uneori nu sunt luate în considerare pe deplin, iar depășirea acestora prin inovare tehnologică are implicații financiare. Îmbunătățirea eficienței operaționale și a costurilor energiilor regenerabile cunoscute în prezent constituie, de asemenea o provocare financiară majoră, care este abordată de unele state membre, însă nu și de altele.

2.7 Există trei aspecte care trebuie soluționate înainte de 2020 și probabil niciunul din acestea nu va putea fi clarificat în mod satisfăcător până la acea dată. În primul rând, pentru resursele intermitente, este necesară o rețea inteligentă complet integrată la nivelul UE cu o capacitate limitată de a integra energia din surse de energie regenerabile intermitente dincolo de cota estimată de 35 %-40 %. Cu toate acestea, ar trebui observat că decizia Germaniei de suprimare rapidă a capacității sale de generare a energiei nucleare a stimulat într-o măsură considerabilă acțiunile din acest domeniu. În al doilea rând, o astfel de integrare necesită o capacitate de acumulare considerabilă. În al treilea rând, pentru implementarea pe scară largă este necesară o tehnologie fiabilă de captare și stocare a dioxidului de carbon (CSC), în cazul în care combustibilii fosili continuă să fie folosiți ca sursă de energie pe scară largă și pe termen lung. Înainte de soluționarea acestor trei aspecte critice, pentru utilizarea pe scară mai largă a surselor regenerabile de energie existente este indispensabilă o alimentare electrică de rezervă tradițională cu emisiile aferente.

2.8 Îmbunătățirea eficienței proceselor de producere a energiei electrice/căldurii este atât de costisitoare încât este puțin probabil că acest obiectiv poate fi îndeplinit în actualul context dominat de restricții bugetare. Așadar, investițiile semnificative vor juca un rol important, împreună cu adoptarea pe scară largă și îmbunătățirea tehnologiilor existente bazate de surse regenerabile de energie, în realizarea reducerii prevăzute de 80 %-90 % până în anul 2050 (Agenția Internațională a Energiei, *Energy Technology Perspectives 2010* – „Perspective în materie de tehnologie energetică”, 2010).

2.9 Îmbunătățirea în continuare a eficienței energetice a tehnologiilor de producție ar avea, de asemenea, un rol important. De aceea, sunt necesare inovații graduale și radicale de-a lungul întregului spectru al soluțiilor tehnologice cu emisii reduse de CO₂. Fără astfel de inovații și îmbunătățiri va fi imposibil să se utilizeze pe scară largă și cu o intensitate ridicată energia cu emisii reduse de CO₂ necesară pentru a face față cererii mondiale de energie și pentru a evita potențialele riscuri climatice catastrofale. Această provocare centrală în materie de inovare trebuie abordată în mod direct și activ.

3. Analiza rezultatelor datelor privind emisiile pe teritoriul UE; impactul crizei

3.1 Documentul Comisiei prezintă un ansamblu de argumente care, analizate separat, sugerează faptul că îndeplinirea obiectivului ambițios de atenuare ar fi dificilă, însă realistă. Datele empirice cu privire la emisiile în UE din ultimii ani trebuie evaluate în raport cu faptul că energiile regenerabile au constituit 61 % din noua capacitate de generare a electricității în UE în 2009. În realitate, variabilitatea unor surse regenerabile de energie transformă acoperirea sigură a necesarului energetic de bază într-o adevărată provocare pe termen scurt.

3.2 Ipotezele Comisiei se bazează pe așteptările optimiste ale rezultatelor Directivei RES și ale planurilor de acțiune ale fiecărui stat membru. În plus, creșterea cu 20 % a eficienței energetice este de la sine înțeleasă, deși informațiile din statele membre indică un progres substanțial mai lent în anumite cazuri. În ceea ce privește elementul-cheie al eficienței energetice în generarea de energie și căldură – care poate fi numit intensitatea emisiilor de dioxid de carbon – întârzierile și amânările modernizării centralelor energetice vor constitui o problemă serioasă și ar putea duce la insuficiențe în aprovizionarea cu energie. În plus, analizele efectuate de Agenția Internațională a Energiei (AIE) arată că 80 % din emisiile din sectorul energetic global sunt, de fapt, fixate până în 2020. Prin urmare, și investițiile din următorul deceniu, îndeosebi în tehnologiile CSC, sunt critice pentru un viitor cu emisii reduse de dioxid de carbon.

3.3 Analisti experți au estimat că în anul 2010, emisiile de gaze cu efect de seră au crescut cu 4 % și că instalațiile industriale în cadrul ETS al UE au raportat o creștere de 3,2 %. În 2009, emisiile globale au scăzut cu 1,1 % față de anul 2008: UE (-6,4 %), SUA (-6,5 %) și Japonia (-11,8 %, fără comercializarea emisiilor) au raportat scăderi, în timp ce China a raportat o creștere de 9,1 % (Richard N. Cooper, Harvard University, *Europe's Emission Trading System* – „Sistemul european de comercializare a emisiilor”, iunie 2010; Christian Egenhofer, CEPS, Bruxelles, *The EU ETS and Climate Policy Towards 2050* – „Sistemul european de comercializare a emisiilor (EU ETS) și politica în materie de climă pentru anul 2050”, ianuarie 2011). Este evident că scăderea nivelului de emisii înregistrată între 2008 și 2009 în țările dezvoltate a fost, în primul rând, rezultatul recesiunii economice. Rezultatele preliminare din 2010 confirmă că nivelurile de emisii cresc și scad concomitent cu nivelul activității întreprinderilor.

3.4 Concluzia cea mai descurajantă a unei revizuirii atente a schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii (EU ETS) – cel mai mare mecanism de limitare și de comercializare din întreaga lume – este incapacitatea sa de a reduce, în mod substanțial, emisiile de CO₂ și cele de gaze cu efect de seră. Emisiile industriale totale de CO₂ și cele de gaze cu efect de seră din Europa au fost deja într-o scădere moderată continuă începând cu anul 1990 și extrapolarea acestei tendințe la anul 2008 indică faptul că schema UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) a redus emisiile cu doar două procente în comparație cu nivelurile prevăzute fără această schemă. Mai mult, dacă se iau în considerare efectele colapsului financiar din 2008-2009 și ale recesiunii, datele arată că ETS nu a avut decât un efect slab – sau chiar inexistent – asupra emisiilor de gaze cu efect de seră în Europa.

3.5 În ansamblu, scăderea înregistrată în cazul emisiilor în cel de-al patrulea trimestru al anului 2008 și de-a lungul anului 2009, precum și creșterea acestora, care a început în cel de-al doilea trimestru al anului 2010, se datorează, în mod sigur, apariției (la sfârșitul lui 2008) și sfârșitului (la mijlocul lui 2010) crizei economice. Nu există dovezi suficiente că schimbări ale schemei au dus la scăderea nivelului de emisii în acea perioadă de timp.

3.6 Trebuie, de asemenea, subliniat faptul că sectoarele industriale au luat deja măsuri esențiale și exemplare: reducerea în mod constant a emisiilor prin trecerea la carburanți eficienți din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon și adoptarea unor măsuri eficiente în vederea îmbunătățirii eficienței energetice. Acest proces poate fi accelerat în următoarea perioadă de comercializare până în anul 2020 dacă vor fi dezvoltate și introduse noi tehnologii revoluționare în aproape toate sectoarele supuse sistemului comunitar de comercializare a drepturilor de emisie (ETS).

3.7 O parte din industriile mari consumatoare de energie, cum ar fi industria oțelului și industriile producătoare de var și ciment, se apropie de limitele fizice ale eficienței în ceea ce privește emisiile de dioxid de carbon, reduceri mai mari în viitorul apropiat ale acestor emisii putând fi obținute doar prin reducerea producției (*Sustainable Steelmaking* – „Producerea durabilă a oțelului”, Boston Consulting Group, 2009).

3.8 Trebuie menționat că relocarea emisiilor de dioxid de carbon este asociată nivelurilor specifice de ocupare a forței de muncă în sectoarele care fac obiectul acestui fenomen. Rata exactă a ocupării forței de muncă este diferită în fiecare stat membru; media UE este estimată la 3 %, în timp ce în Polonia, de exemplu, rata ocupării forței de muncă în aceste sectoare cu consum mare de energie ajunge la 9,5 %.

3.9 Așa cum este prezentat mai sus la punctul 2.4, dezvoltarea tehnologiei pe scară largă și difuzarea noilor tehnologii reprezintă elementele-cheie în vederea asigurării atenuării gazelor cu efect de seră. Toate documentele privind acest aspect indică chestiunea obținerii finanțării necesare, care rămâne nerezolvată. Încasările obținute din ETS reprezintă o posibilă sursă de finanțare, deși îndepărtată și nesigură, însă, pe de altă parte, nu există nimic tangibil la orizont. Chiar actualele programe din UE de implementare și cele de cercetare și dezvoltare sunt insuficiente. Acest fapt este valabil și pentru inițiativa Planului SET, inclusiv pentru activitățile de captare și stocare a dioxidului de carbon (CSC).

3.10 Recentele tulburări și neliniști continue din mai multe țări ale OPEC, precum și accidentul de la centrala nucleară de la Fukushima, au determinat schimbarea atitudinilor față de negocierile de la nivel mondial cu privire la schimbările climatice. Aceste schimbări pot să reprezinte chiar o ocazie de a încheia un acord internațional semnificativ. De asemenea, UE ar trebui

să ia cunoștință de deosebit de ambițiosul plan de inovare adoptat recent de către SUA (The White House, *Strategy for American Innovation*– Casa Albă, „Strategia pentru inovare în SUA”: <http://www.slideshare.net/whitehouse/a-strategy-for-american-innovation>).

3.11 Toți acești indicatori demonstrează nevoia urgentă de a avea în vedere schimbări structurale care ar facilita și ar accelera trecerea la o economie bazată pe noi surse energetice cu emisii reduse de CO₂. Deși unii experți și responsabili politici doresc să exploreze trecerea treptată de la conceptul de limitare și de comercializare la introducerea unei taxe pe consumul de produse care generează emisii de dioxid de carbon, fezabilitatea introducerii oricărei noi forme de taxă alocată investițiilor în favoarea climei, la o scară rezonabilă în UE (și cu atât mai puțin pe plan global) pare îndepărtată, această posibilitate trebuind studiată cu atenție în vederea pregătirii următoarelor etape ale negocierilor în domeniul schimbărilor climatice. Prin urmare, ETS este considerat cea mai bună opțiune în UE, dar va necesita reforme semnificative și radicale.

3.12 Mediul de investiții în perioada de după criză diferă în mod considerabil în întreaga UE, iar situația se agravează de ja odată cu al doilea val de criză prevăzut. Se pare că finanțarea publică este tot mai redusă din cauza crizei continue a datoriilor care impune o mai mare prudență fiscală. În sectorul privat, disponibilitatea serviciilor de finanțare a întreprinderilor este relativ stabilă, mai ales pentru sectoarele orientate spre export. Însă criza continuă a Sistemului Monetar European, reformarea în curs a reglementării (Basel III și Solvency II), precum și o posibilă înrăutățire a perspectivelor economice ar putea să diminueze rapid gradul de disponibilitate a creditelor bancare. Sectorul IMM-urilor va fi mai vulnerabil la astfel de schimbări, deoarece depinde mult mai mult de finanțarea din partea băncilor decât întreprinderile mai mari care au acces la piețele de capital.

3.13 Unele surse regenerabile specifice au cunoscut recent o evoluție destul de dinamică. Rămâne de analizat în detaliu, la scara UE și în statele membre, în ce măsură acest avânt este sănătos și durabil. Impactul financiar al tarifelor garantate pentru prețul energiei poate duce la distorsiuni pe termen lung. De asemenea, dezvoltarea bruscă a surselor regenerabile de energie va impune în mod cert investiții semnificative în infrastructura de transmisie pentru a menține fiabilitatea și securitatea rețelei.

3.14 Acest nou val esențial de investiții în infrastructură nu a avut loc până în prezent într-o măsură suficientă. Ar trebui să se acorde mult mai multă atenție infrastructurilor de energie și gaz, în special în lumina deciziilor recente luate în Germania de a elimina treptat energia nucleară până în 2022. Fără rețele deplin funcționale și interconectate, șansele de progres vor fi afectate în mod serios.

Bruxelles, 27 octombrie 2011

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Staffan NILSSON